

ČÁST TŘETÍ

DOHLED V POJIŠŤOVNICTVÍ

HLAVA I

DOHLEDOVÁ ČINNOST ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY

Díl 1

Základní ustanovení

§ 84

Rozsah dohledu v pojišťovnictví

(1) Dohled v pojišťovnictví vykonává Česká národní banka v zájmu ochrany pojistníků, pojištěných a oprávněných osob a s ohledem na zachování finanční stability pojišťoven a zajišťoven; při výkonu dohledu Česká národní banka

- a) důsledně zvažuje potenciální dopady svých rozhodnutí na stabilitu dotčených finančních systémů v Evropské unii zejména v případě mimořádné situace, a to s přihlédnutím k informacím dostupným v době vydání rozhodnutí; v době výjimečných výkyvů na finančních trzích přihlédně Česká národní banka při výkonu dohledu též k potenciálním procyklickým účinkům svého postupu a
- b) postupuje v součinnosti s Evropským orgánem dohledu a dohledovými orgány jiných členských států včetně výměny informací; právní vztahy s Evropským orgánem dohledu se řídí přímo použitelným předpisem Evropské unie.

(2) Dohled v pojišťovnictví je založen na prospektivním přístupu přiměřeném povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s činností pojišťovny nebo zajišťovny, a na soustavném prověřování její činnosti a dodržování tímto zákonem a jinými právními předpisy stanovených povinností. Dohled je vykonáván transparentním a odpovědným způsobem s ohledem na ochranu důvěrných informací a s ohledem na předcházení vzniku situací poškozujících zájmy podle odstavce 1.

(3) Dohledu v pojišťovnictví podléhají pojišťovny a zajišťovny, které na území České republiky provozují pojišťovací nebo zajišťovací činnost, a to v rozsahu stanoveném tímto zákonem, poskytovatelé služby podle § 7g a další fyzické a právnické osoby, pokud tak stanoví tento zákon nebo jiný právní předpis.

(4) Při výkonu dohledu v pojišťovnictví Česká národní banka spolupracuje také s ostatními evropskými orgány dohledu zřízenými přímo použitelnými předpisy Evropské unie, s orgány dohledu třetích států, mezinárodními organizacemi, s ústředními správními orgány a organizacemi působícími v oblasti pojišťovnictví.

(5) Při výkonu dohledu v pojišťovnictví Česká národní banka využívá doporučení Evropského orgánu dohledu.

K § 84

Směrnice Solventnost II v čl. 27 a násl. ukládá členským státům zajistit svým domovským dohledovým orgánům odpovídající pravomoci a nástroje dohledu, které jsou nutné k zajištění hlavního cíle tohoto dohledu, a to **ochrany pojistníků a oprávněných osob**. Dohledové orgány domovských členských států odpovídají za sledování finančního zdraví pojišťoven a zajišťoven. Zákon sice uvádí jako cíl dohledu i zachování finanční stability pojišťoven a zajišťoven, avšak ČNB nemůže upřednostnit stabilitu pojišťovny nebo zajišťovny před ochranou pojistníků, pojištěných a oprávněných osob a je povinna zasáhnout do činnosti pojišťovny nebo zajišťovny kdykoli, když zjistí jejich ohrožení. V tom je možné spatřovat určitou schizofrenii ČNB, jejímž primárním úkolem je podle čl. 98 Ústavy ČR péče o cenovou stabilitu. Tím vzniká nebezpečí, že ČNB bude upřednostňovat stabilitu finančního trhu, neboť jakákoli negativní informace v této souvislosti vede k nepředvídatelnému chování investorů a může tento trh rozkolísat. To samozřejmě ohrožuje i cenovou stabilitu. Jako vhodnější se proto jeví buď výkon dohledových činností specializovanou, státem zřízenou institucí, nebo alespoň přísné organizační oddělení a nezávislé řízení obou těchto hlavních činností ČNB, které zachovává pro tuto centrální banku nezbytný přístup k informacím o vývoji na finančním trhu.

Dohledem v pojišťovnictví je rozhodování a kontrolní činnost prováděné ČNB v rozsahu stanoveném zákonem, přímo použitelným právním předpisem EU nebo prováděcím právním předpisem a soubor nástrojů určených k jeho výkonu. **Kontrolní činností ČNB** je kontrola dodržování zákonem, přímo použitelným právním předpisem EU nebo prováděcím právním předpisem stanovených pravidel regulujících provozování činností v pojišťovnictví. Zahrnuje zejména kontrolu hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny, jejího řídicího a kontrolního systému, dodržování solventnostního a minimálního kapitálového požadavku, tvorby technických rezerv, investování, dodržování administrativních postupů a postupů účtování, je-li součástí skupiny, pak i dodržování skupinového solventnostního požadavku a dopadů operací v rámci skupiny na finanční stabilitu pojišťovny nebo zajišťovny a skupiny jako celku. Předmětem kontroly je také plnění rozhodnutí vydaných ČNB.

Kontrolní činnost ČNB vyžaduje **průběžné sledování a vyhodnocování údajů** o činnosti pojišťovny nebo zajišťovny (tzv. kontrola od stolu) a **prověřování situace** v prostorách pojišťovny nebo zajišťovny (tzv. kontrola na místě).

Zákon ukládá ČNB zvažovat potenciální dopady svých rozhodnutí i na finanční systémy v Evropské unii, což odpovídá čl. 28 směrnice Solventnost II, zejména v případě mimořádné situace, kterou je podle čl. 18 nařízení o zřízení Evropského orgánu dohledu nepříznivý vývoj, který může vážně ohrozit řádné fungování a integritu finančních trhů nebo stabilitu celého finančního systému Evropské unie nebo jeho části. Dojde-li k výjimečným výkyvům na finančních trzích, musí ČNB přihlížet též k potenciálním procyklickým účinkům svého rozhodování, což znamená vyvarovat se prohlubování fluktuací ekonomického cyklu v důsledku jejích aktivit. Ty mohou např. zesilovat stádové chování účastníků finančního trhu nebo kumulovat negativní dopady již tak přeregulovaného systému řízení a činnosti finančních institucí.

Zapojení ČR do evropských struktur a do evropského finančního trhu vyžaduje od ČNB také **koordinaci svého postupu v součinnosti s Evropským orgánem dohledu** (EIOPA), což upravuje opět nařízení o zřízení Evropského orgánu dohledu, a dohledovými orgány jiných členských států včetně vzájemné výměny informací. Stejně tak to vyžaduje také spolupráci s ostatními evropskými orgány dohledu zřízenými přímo použitelnými předpisy EU, a to s Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA), Evropským orgánem pro cenné papíry a trhy (ESMA), Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB), s orgány dohledu třetích států, mezinárodními organizacemi, s ústředními správními orgány a organizacemi působícími v oblasti pojišťovnictví.

Dohled ČNB je založen na prospektivním přístupu, což znamená jeho zaměření na budoucí možný vývoj. Tento přístup má být přiměřený povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s činností pojišťovny nebo zajišťovny. ČNB má soustavně prověřovat činnost pojišťoven a zajišťoven, zejména soulad této činnosti s podmínkami stanovenými zákonem, přímo použitelnými právními předpisy EU a prováděcími právními předpisy. V souladu s čl. 31 směrnice Solventnost II má být **dohled vykonáván transparentním a odpovědným způsobem s ohledem na ochranu důvěrných informací**. Z tohoto důvodu ČNB uveřejňuje a způsobem umožňujícím dálkový přístup aktualizuje obecné postupy, metody, kritéria a další obecné údaje a informace, které se týkají výkonu jejího dohledu (§ 109 odst. 3 zák. o pojišťovnictví).

Dohledu ČNB v pojišťovnictví podléhají:

- pojišťovny a zajišťovny s povolením ČNB k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti s charakterem jednotného evropského pasu, tj.:
 - tuzemské pojišťovny;
 - tuzemské zajišťovny;
- pojišťovny a zajišťovny s povolením ČNB k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti omezené na území ČR, tj.:
 - pojišťovny z třetích států;
 - zajišťovny z třetích států;
- pojišťovny a zajišťovny, které působí na území ČR na základě jednotného evropského pasu, tj.:

- pojišťovny z jiných členských států a
- zajišťovny z jiných členských států;
- zajišťovny z třetích států, u kterých Evropská komise rozhodla o rovnocennosti nebo prozatímní rovnocennosti solventnostního režimu, a to v rozsahu, v jakém působí na území ČR;
- pojišťovny a zajišťovny, nad kterými vykonává ČNB skupinový dohled (§ 87 a násl.), pojišťovací holdingové osoby [§ 3 odst. 6 písm. g)], pojišťovací holdingové osoby se smíšenou činností [§ 3 odst. 6 písm. h)] a smíšené finanční holdingové osoby podle § 2 písm. k) zákona č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech, (v rozsahu stanoveném uvedeným zákonem, neboť konglomerát je, mimo jiné, skupinou, jejíž součástí je vždy pojišťovna nebo zajišťovna),
- poskytovatelé služby podle § 7g a
- další fyzické a právnické osoby, o kterých tak stanoví zákon, např. pojišťovací zprostředkovatelé.

Související ustanovení:

§ 3 odst. 6 písm. g) a h) – vymezení pojmů, § 7g – pravidla pro externí zajištění činností, § 87 a násl. – působnost dohledu nad skupinou, § 109 odst. 3 – informace o výkonu dohledu

Související předpisy:

čl. 98 Ústavy, – § 2 písm. k) zákona o finančních konglomerátech

Související předpisy EU:

čl. 27 až 29, čl. 31, čl. 34, čl. 249 a čl. 252 směrnice Solventnost II, – čl. 18 nařízení o zřízení Evropského orgánu dohledu, – rozhodnutí Komise 2016/310 o rovnocennosti solventnostního režimu pro pojišťovny a zajišťovny platného v Japonsku, – rozhodnutí Komise 2016/309 o rovnocennosti režimu dohledu nad pojišťovnami a zajišťovnami platného na Bermudách, – rozhodnutí Komise 2015/2290 o dočasné rovnocennosti solventnostních režimů platných v Austrálii, na Bermudách, v Brazílii, Kanadě, Mexiku a USA, které platí pro pojišťovny a zajišťovny se sídlem v těchto zemích, – rozhodnutí Komise 2015/1602 o rovnocennosti solventnostních a obezřetnostních režimů pro pojišťovny a zajišťovny platných ve Švýcarsku

§ 85

Předmět dohledu v pojišťovnictví

Předmětem dohledu České národní banky vůči osobám podle § 84 odst. 3 je dodržování tohoto zákona a jiných právních předpisů v rozsahu, v jakém se vztahují k provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti, zejména

- a) **soulad provozovaných činností s uděleným povolením nebo právem zakládat pobočky nebo svobodou dočasně poskytovat služby,**
- b) **hospodaření tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejích závazků a pojišťovny z třetího státu nebo zajišťovny z třetího státu z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejích závazků z její činnosti na území České republiky; v případě pojišťovny z třetího**

státu také z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejich závazků z její činnosti na území jiných členských států, jestliže je Česká národní banka orgánem dohledu podle § 35,

- c) výše, způsob tvorby a použití technických rezerv, dodržování zásady obezřetného investování aktiv, výpočet solventnostního a minimálního kapitálového požadavku a dostatečnost použitelného kapitálu tuzemské pojišťovny, pojišťovny z třetího státu, tuzemské zajišťovny nebo zajišťovny z třetího státu,
- d) plnění povinností uložených rozhodnutím České národní banky,
- e) vedení účetnictví,
- f) řídicí a kontrolní systém,
- g) finanční a technické zdroje určené na zabezpečení asistenčních služeb, pokud je provozována pojišťovací činnost podle odvětví neživotních pojištění uvedeného v části B bodě 18 přílohy č. 1 k tomuto zákonu,
- h) průběžné plnění požadavků na úplné anebo částečné interní modely, pokud pojišťovna nebo zajišťovna používá úplný nebo částečný interní model k výpočtu solventnostního kapitálového požadavku,
- i) činnosti podle § 87 odst. 2, nebo
- j) soulad provozované pojišťovací činnosti se zákonem stanovenými požadavky na jednání se zájemci o pojištění, s pojistníky, pojištěnými a oprávněnými osobami.

K § 85

Ustanovení má vazbu na čl. 30, zejména se však jedná o implementaci čl. 36 směrnice Solventnost II. **Základním principem dohledu v rámci členských států je plná odpovědnost domovského členského státu za dohled nad činností pojišťoven a zajišťoven**, kterým jeho orgán dohledu udělil povolení k činnosti, a to bez ohledu na to, zda se jedná o činnost provozovanou na území domovského nebo hostitelského členského státu, popř. třetího státu. **Budování jednotného evropského trhu vyžaduje odstranění tzv. materiálního dohledu** (např. kontrola sazeb, pojistných podmínek, formulářů atp.) a naopak posílení finančního dohledu, kterým je zejména dohled nad tvorbou technických rezerv, investicemi a solventnostním kapitálovým požadavkem.

Uvedená směrnice stanoví členským státům **povinnost zajistit, aby jejich orgány dohledu přezkoumávaly a hodnotily strategie, procesy a postupy hlášení, které zavedly pojišťovny a zajišťovny** za účelem plnění zákonem, přímo použitelným právním předpisem EU nebo prováděcím právním předpisem stanovených povinností vyplývajících ze směrnice Solventnost II. To má zahrnovat hodnocení kvalitativních požadavků týkajících se řídicího a kontrolního systému, posuzování rizik, jimž jsou nebo mohou být pojišťovny a zajišťovny vystaveny, a posuzování jejich schopnosti hodnotit tato rizika s ohledem na prostředí, v němž provozují svoji činnost.

Povinností dohledových orgánů je **posuzovat**:

- řídicí a kontrolní systémy včetně vlastního posouzení rizik a solventnosti;
- tvorbu technických rezerv;
- plnění minimálních a solventnostních kapitálových požadavků;
- dodržování investičních pravidel;
- kvalitu a kvantitu kapitálu;
- plnění požadavků pro úplné nebo částečné interní modely;
- přiměřenost metod a postupů pojišťoven a zajišťoven při určování možných událostí nebo budoucích změn v hospodářských podmínkách, které by mohly mít nepříznivé účinky na celkovou finanční situaci pojišťovny nebo zajišťovny, a jejich schopnosti odolat těmto možným událostem nebo budoucím změnám v hospodářských podmínkách a
- dostatečnost technických prostředků, které má pojišťovna k dispozici pro provoz asistenčních služeb, k jejichž výkonu se zavázala v rámci krytí rizik zařazených v odvětví 18 v části B přílohy č. 1.

Pro účely vymezení obsahu dohledu ČNB byl tento seznam zákonem doplněn o:

- soulad provozovaných činností s uděleným povolením nebo právem zakládat pobočky nebo svobodou dočasně poskytovat služby;
- hospodaření tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejích závazků a pojišťovny z třetího státu nebo zajišťovny z třetího státu z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejích závazků z její činnosti na území ČR; v případě pojišťovny z třetího státu také z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejích závazků z její činnosti na území jiných členských států, jestliže je ČNB orgánem dohledu v případě zvýhodnění (§ 35 zák. o pojišťovnictví);
- plnění povinností uložených rozhodnutím České národní banky;
- vedení účetnictví;
- činnosti související s dohledem nad skupinou (§ 87 odst. 2) a
- soulad provozované pojišťovací činnosti se zákonem stanovenými požadavky na jednání se zájemci o pojištění, s pojistníky, pojištěnými a oprávněnými osobami.

Dohledové orgány mají mít pravomoci nezbytné k tomu, aby mohly průběžně sledovat a vyhodnocovat činnost pojišťoven a zajišťoven v rozsahu, v jakém nad nimi vykonávají dohled, což platí i pro dohled skupinový, a přijímat odpovídající opatření včetně ukládání sankcí, které mají svojí povahou i výší pokut odrazovat od nezákonného postupu.

Související ustanovení:

§ 35 – zvýhodnění, § 87 odst. 2 – základní ustanovení o působnosti dohledu nad skupinou; část B přílohy č. 1

Související předpisy EU:

čl. 30 a čl. 36 směrnice Solventnost II

§ 86

Výkon dohledu

(1) Výkon dohledu nad činností tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny včetně její činnosti vykonávané prostřednictvím pobočky nebo formou dočasného poskytování služeb spadá do výlučné působnosti České národní banky, s výjimkou dohledu vykonávaného hostitelským členským státem. Pokud orgány dohledu jiného členského státu informovaly Českou národní banku o skutečnostech, které svědčí o nepříznivém vývoji finanční situace tuzemské pojišťovny nebo tuzemské zajišťovny nebo mohou tuto situaci nepříznivě ovlivnit, Česká národní banka tyto skutečnosti ověří a v případě zjištění nedostatků uloží opatření k nápravě.

(2) Výkon dohledu nad činností pojišťovny z jiného členského státu a nad činností zajišťovny z jiného členského státu, která provozuje svoji pojišťovací nebo zajišťovací činnost na území České republiky, spadá, s výjimkou § 110 a 111, do výlučné působnosti orgánu dohledu domovského členského státu takové pojišťovny nebo takové zajišťovny. Tím nejsou dotčena oprávnění České národní banky podle zákona upravujícího některá opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

(3) Výkon dohledu nad činností pojišťovny z třetího státu a nad činností zajišťovny z třetího státu v rozsahu provozovaném na území České republiky spadá do působnosti České národní banky, pokud tento zákon nebo mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu, nestanoví jinak; v případě pojišťovny z třetího státu podle § 35, kdy Česká národní banka

(a) je zvoleným orgánem dohledu, spadá do její působnosti výkon dohledu nad činností pojišťovny z třetího státu v celém rozsahu této její činnosti provozované na území členských států prostřednictvím jejich poboček, nebo

(b) není zvoleným orgánem dohledu, spadá do její působnosti výkon dohledu nad činností pojišťovny z třetího státu v rozsahu, v jakém není vykonáván zvoleným orgánem dohledu jiného členského státu.

(4) Česká národní banka vykonává dohled podle odstavců 1 a 3 na základě údajů předkládaných v souladu s tímto zákonem nebo údajů získaných z jiných zdrojů, anebo na základě údajů získaných kontrolou provedenou přímo u osoby podléhající podle tohoto zákona dohledu v pojišťovnictví. Tyto formy dohledu vhodně kombinuje a uplatňuje včas a přiměřeně povaze, rozsahu a složitosti rizik spojených s činností pojišťovny nebo zajišťovny.

(5) Česká národní banka si s orgány a osobami podle § 128 odst. 3 vzájemně vyměňuje informace a podklady, které jsou nezbytné pro účely výkonu dohledu.

(6) Osoby činné pro pojišťovnu nebo zajišťovnu jsou povinny poskytnout České národní bance na její písemné vyžádání veškeré informace týkající se jejich činnosti pro tuto pojišťovnu nebo zajišťovnu; osobou činnou pro

pojišťovnu nebo zajišťovnu je poskytovatel služby podle § 7g nebo jiná osoba, která vykonává pro pojišťovnu nebo zajišťovnu činnost v jiném než pracovním poměru (dále jen „osoba činná pro pojišťovnu nebo zajišťovnu“).

(7) Poskytovatel služby podle § 7g je povinen umožnit České národní bance provedení kontroly externě zajišťované činnosti pojišťovny nebo zajišťovny podléhající jejímu dohledu podle tohoto zákona ve svých provozních prostorech.

K § 86

Dané ustanovení vymezuje v souladu s čl. 30 směrnice Solventnost II dohled nad činností pojišťoven a zajišťoven se sídlem v členských státech na individuálním základě v závislosti na státu jejich sídla, tj. s výjimkou skupinového dohledu. Základní princip spočívá v tom, že finanční dohled tak, jak je definován v čl. 30 odst. 2 uvedené směrnice, spadá do výlučné pravomoci domovského dohledového orgánu. To platí i pro činnost vykonávanou na základě práva usazení nebo svobody dočasně poskytovat služby (viz komentář k § 13).

Pokud pojišťovna nebo zajišťovna z jiného členského státu působí na území hostitelského členského státu, pak pravomoci dohledového orgánu hostitelského členského státu jsou ve vztahu k této pojišťovně nebo zajišťovně omezeny ustanoveními čl. 153 až 161 směrnice Solventnost II a spočívají v kontrole dodržování povinností stanovených právními předpisy hostitelského členského státu. **V případě zjištění nedostatků** dohledový orgán vyzve takovou pojišťovnu nebo zajišťovnu k jejich odstranění, o čemž informuje i domovský dohledový orgán. Pokud pojišťovna nebo zajišťovna pokračuje v nezákonném postupu, měl by dohledový orgán sídla pojišťovny na výzvu dohledového orgánu hostitelského členského státu účinně zasáhnout. V opačném případě nebo při pokračování tohoto nežádoucího stavu má pak dohledový orgán hostitelského členského státu právo zasáhnout, včetně zákazu činnosti takové pojišťovny nebo zajišťovny (§ 110 a § 111 zák. o pojišťovnictví).

Ve vztahu k pobočkám pojišťoven z třetích států je dohledová činnost ČNB omezena na jejich působení na území ČR, resp. jiných členských států, pokud je ČNB dohledovým orgánem v případě zvýhodnění pojišťovny podle § 35. Není-li ČNB takovým zvoleným orgánem dohledu, spadá do její působnosti výkon dohledu nad činností pojišťovny z třetího státu pouze v rozsahu, v jakém není vykonáván zvoleným orgánem dohledu jiného členského státu. Jiný režim se také uplatní v případech stanovených zákonem (viz § 48 odst. 3) nebo stanoví-li tak mezinárodní smlouva.

Obecné ustanovení o formách a způsobech získávání údajů o činnosti pojišťovny nebo zajišťovny, včetně výměny informací mezi orgány dohledu, odpovídá obecným zásadám dohledu vymezeným čl. 29 směrnice Solventnost II.

Zásadní je **stanovení povinnosti osobám činným pro pojišťovnu nebo zajišťovnu poskytnout ČNB na její písemné vyžádání veškeré informace týkající se jejich činnosti pro tuto pojišťovnu nebo zajišťovnu**. Může jít o poskytovatele